

معاونت بهداشتی
گروه کارشناسان گسترش شبکه ها

گزارش و تحلیل عملکرد فرایند آموزش بهورزی در سال ۱۳۸۷

تهیه و تدوین: جواد شاهگلی
(کارشناس آموزش بهورزی مرکز بهداشت استان)

(اردیبهشت ۱۳۸۸)

مقدمه

تامین مراقبتهای بهداشتی اولیه با توجه به شرایط جغرافیایی، اجتماعی و فرهنگی جامعه ایرانی، ارزش اقتصادی و اولویت خدمات بهداشتی درمانی ایجاب می نماید که با استفاده از تجارب قبلی خود و سایر کشورهای جهان ضمن رعایت آداب و سنن فرهنگی جامعه روش مناسبی برای برآوردن نیازهای اساسی بهداشتی درمانی مردم بخصوص در نقاط روستایی و محروم بکار گرفته شود تا نیازمندان این خدمات بتوانند در داخل یک نظام منسجم از ضروری ترین مراقبتهای بهداشتی درمانی در سطوح مختلف برخوردار شوند در نظامی که پی ریزی شده است اولین سطح تماس جامعه با واحدهای رسمی کشور، خانه های بهداشت و مراکز بهداشتی درمانی است. خانه بهداشت واحدی مستقر در روستا است که تحت نظارت مرکز بهداشتی درمانی فعالیت می کند.

نیروی انسانی در خانه های بهداشت بهورزان (زن و مرد) بومی هستند که بر اساس ضوابط و مقررات خاصی انتخاب و پذیرش شده و آموزشهای لازم را در مرکز آموزش بهورزی فرا می گیرند. مرکز آموزش بهورزی به عنوان یکی از واحدها ستادی مرکز بهداشت شهرستان تحت نظارت مستقیم رییس مرکز بهداشت شهرستان اداره میشود.

با توجه گسترده شدن خدمات ارائه شده توسط بهورزان لزوم آموزش مداوم آنان پس از فارغ التحصیلی نیز کاملاً محسوس بوده و نیاز به متولی خاص در سیستم دارد که آموزش بهورزی این وظیفه را در کنار جذب و تربیت آنان به عهده دارد.

اهداف:

تربیت بهورز و مربی
باز آموزی مداوم بهورزان و مربیان خانه های بهداشت
ارزشیابی بهورزان و مربیان

فرایندها:

- (۱) تربیت بهورز
- (۲) باز آموزی بهورزان و مربیان
- (۳) ارزشیابی بهورز و مربی
- (۴) برنامه سالانه نظارتی خانه های بهداشت

اهداف اختصاصی:

جذب 100% سهمیه اختصاصی بهورز
برگزاری استاندارد (ماهانه یک سمینار مربی و بهورز) در کلیه شهرستانها
شرکت 95% بهورزان و مربیان در سمینارهای ماهانه مربوطه
تشویق 20% مربیان و 10% بهورزان استان بر اساس ارزشیابی مربوطه
حداقل 95% خانه های بهداشت دارای برنامه سالانه بوده و بر اساس آن مدیریت شوند

1 - فرایند تربیت بهورز

گسترده شدن استان آذربایجان شرقی، کمبود فضای فیزیکی مناسب، کمبود تجهیزات مناسب، کافی نبودن پرسنل آموزشی ماهر و کیفی و به تبع آن کیفیت پایین آموزش بهورزی، رو به پایان بودن بهورز گیری در اغلب شهرستانها، هزینه بالای نگهداری مراکز آموزش بهورزی، نابسامانی در امر آموزش مداوم بهورزان و مربیان خانه های بهداشت، مسئولین مرکز بهداشت استان آذربایجان شرقی را بر آن داشت تا با تغییر نگرش نسبت به مراکز آموزش بهورزی و اصلاح ساختار مراکز فوق با طراحی و اجرای پروژه مرکز آموزش بهورزی معین ضمن تقسیم استان به 6 منطقه، در هر منطقه مرکز آموزش بهورزی شهرستانی را که دارای مرکزیت نسبت به سایر مراکز بوده و از نظر فضا و تجهیزات و پرسنل در شرایط نسبتاً قابل قبولی قرار داشت به عنوان مرکز آموزش بهورزی معین انتخاب نموده و مسئولیت تربیت بهورز شهرستانهای تابعه، آموزش مداوم (به صورت تیمی)، ارزشیابی های منطقه ای و ... را بر عهده آنها قرار دهد. محصول پروژه فوق پس از 7 سال (83 - 76) ایجاد 6 مرکز آموزش بهورزی معین با فضای فیزیکی ایده آل، تجهیزات استاندارد، نیروی انسانی ثابت ماهر و آموزش دیده، برنامه آموزشی منظم، تربیت بهورزان مورد نیاز شهرستانهای تابعه فاقد مرکز آموزش بهورزی، تشکیل دوره های آموزش مداوم مربیان و کارشناسان، سامان دهی به سمینارهای ماهانه بهورزان و مربیان، اصلاح روشهای تدریس و ارزشیابی بهورزان، فراهم آوردن فضای فیزیکی مناسب برای دور های خارج از مرکز استان و ... می باشد.

بر این اساس شهرستانهای استان به شرح زیر تقسیم می شوند:

شهرستانهای تحت پوشش	شهرستان معین	ریف
آذرشهر ، اسکو	تبریز	1
بستان آباد ، هریس	سراب	2
کلبر ، ورزقان	اهر	3
جلفا ، شبستر	مرند	4
هشتروند ، چارایماق	میانه	5
بناب ، ملکان ، عجب شیر	مراغه	6

لازم به ذکر است که پذیرش و تربیت بهورز در شهرستانها ، تابع آیین نامه خاص خود می باشد که توسط وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی ابلاغ گردیده و یک نسخه آن قبلاً به تمام شهرستانها ارسال گردیده است و لازم است همکاران محترم قبلاً با مطالعه دقیق آیین نامه با مفاد آن دقیقاً آشنایی یابند .

بر این اساس شهرستانهای غیر معین فقط در قسمت پذیرش بهورز و آموزش کارورزی دانش آموز بهورز فعالیت خواهند داشت و شهرستانهای معین کلیه فعالیتهای لازم مندرج در آیین نامه مورد اشاره را اجرا خواهند نمود .

2 - فرایند باز آموزی مربیان و بهورزان

امروزه لزوم آموزش به عنوان یکی از مهمترین محور های توسعه در سازمانها مطرح می شود و همانطور که در مقدمه نیز آورده شد با

توجه به نوع کاری بهورزان اهمیت باز آموزی بهورزان دوچندان می نماید . آموزش بهورزان به دو طریق آموزش غیر حضوری (مطالعه فصلنامه بهورز) و آموزش حضوری برگزار می شود . آموزش حضوری معمولاً در انتهای هر ماه در مرکز بهداشتی درمانی مربوطه بهورزان با مسئولیت و اداره مستقیم مربی بهورزان انجام می گیرد . برگزاری سایر دوره آموزشی دیگر محدود به برنامه ارسالی دوره های آموزشی کد دار که همه ساله از طرف مرکز بهداشت استان ارسال و به صورت متمرکز برگزار می گردد خواهد بود حداکثر ساعات این دوره های آموزشی 50 ساعت برای هر بهورز می باشد). اهداف اختصاصی برگزاری سمینارهای ماهانه مربیان و بهورزان به قرار زیر است :

- 1 - افزایش معلومات علمی بهورزان و مربیان
 - 2 - افزایش توانایی بهورزان و مربیان در آموزش
 - 3 - هماهنگی بین مسئولین ستادی مرکز بهداشت شهرستان و مربیان
 - 4 - هماهنگی بین مربی و بهورزان تحت پوشش
 - 5- جمع آوری آمار ماهانه خانه های بهداشت
 - 6 - اطلاع رسانی بهورزان و مربیان از بخشنامه های و دستورالعملهای جدید در اجرای سمینار ماهانه به شرح زیر عمل می شود:
- به منظور آگاهی از نیازهای آموزشی مربیان و بهورزان ابتدا آزمون علمی از بهورزان و مربیان گرفته شده ، سپس نظرات گروههای کارشناسی شهرستان ، مربیان و بهورزان خانه های بهداشت اخذ گردیده و بر اساس تحلیل نتایج آزمون علمی و نظرات جمع آوری شده برنامه شش ماهه سمینارهای ماهانه تدوین میگردد.
- به منظور اثر بخشی بیشتر سمینارهای ماهانه لازم است قبلاً تمهیدات لازم جهت تامین امکانات لازم مانند وسایل سمعی و بصری لازم ، فضای فیزیکی مناسب و وسایل پذیرایی شرکت کنندگان اندیشیده شود .
- بر اساس برنامه استانی سمینار ماهانه مربیان در پایان هر ماه بابخشهای زیر در محل مرکز آموزش بهورزی یا مرکز بهداشت شهرستان تشکیل میشود :

- 1 - گزارش فعالیت مربیان : توسط خود مربیان
 - 2 - بحث علمی (1): توسط گروههای کارشناسی مرکز بهداشت شهرستان یا سخنران معرفی شده از طرف آنها
 - 3 - پرسش و پاسخ از موضوع بحث علمی (1)
 - 4 - پذیرایی
 - 5 - بحث آزاد(بررسی مشکلات ، خاطرات ، تجربیات و ... مربیان)
 - 6 - بحث علمی (2) : این بحث توسط یکی از مربیان ارائه میشود . محتوای بحث آزاد است .
 - 7- پرسش و پاسخ از موضوع بحث علمی (2)
 - 8 - ارائه دستورالعملها و ...
- سمینار ماهانه بهورزان در شروع هر ماه با بخشهای زیر برگزار میشود:
- 1- ارائه آمار خانه های بهداشت

- 2 - بحث علمی (1): توسط مربی بر اساس مطالب بحث علمی (1) که مربی در سمینار ماهانه مربیان روزهای قبل از طریق گروههای کارشناسی شهرستان آموزش دیده است، ارائه می گردد.
 - 3 - پرسش و پاسخ از موضوع بحث علمی (1)
 - 4 - پذیرایی
 - 5 - بحث آزاد (بررسی مشکلات، خاطرات، تجربیات و... بهورزان)
 - 6 - بحث علمی (2): این بحث توسط یکی از بهورزان ارائه میشود. محتوای این بحث آزاد است.
 - 7 - پرسش و پاسخ از موضوع بحث علمی (2)
 - 8 - ارائه دستورالعملها و ...
- هزینه پذیرایی سمینارهای ماهانه مربیان و بهورزان بر عهده شهرستان مربوطه می باشد که همه ساله از طرف گروه کارشناسان گسترش شبکه ها تامین اعتبار و اعلام میگردد.
- گزارش نهایی بر اساس دستورالعمل استانی تهیه و به مرکز بهداشت استان ارسال میگردد
- استانداردها:
- در سمینار ماهانه از شرکت کنندگان پذیرایی خواهد شد.
- مربی خانه بهداشت شخصا مسئول اجرای سمینار ماهانه بهورزان تحت پوشش خود خواهد بود.
- برنامه سالانه سمینارها در مرکز بهداشتی درمانی و کلیه خانه های بهداشت موجود خواهد بود.
- بهورزان و مربیان در جلسات سمینارها بطور مرتب حضور خواهد داشت.
- هشت شماره آخر فصلنامه را در خانه بهداشت موجود خواهد بود.

3 - فرایند برنامه سالانه خانه های بهداشت

- به منظور انسجام در امر نظارت بر فعالیتهای بهورز و نیز ارتقای مستمر فرایندها با استفاده از توان مربیان خانه های بهداشت فرایند برنامه سالانه خانه های بهداشت طراحی گردیده است براین اساس چک لیست خانه های بهداشت توسط مرکز بهداشت استان تهیه و به واحدهای محیطی ارسال می گردد. ملاک بازدید کلیه کارشناسان و کاردانان از خانه بهداشت چک لیست ارسالی مرکز بهداشت استان می باشد.
- هر مربی خانه بهداشت (کاردان ناظر) می باید قبل از شروع به کار سه دوره آموزشی را به شرح زیر و بر اساس پکیج آموزشی مربوطه طی نماید:
- 1 - دوره 6 روزه مربیگری خانه بهداشت: در دو دوره برگزار میشود بدین صورت که يك دوره آموزشی شش روزه در شهرستان مربوطه طی میشود و يك دوره شش روزه تکمیلی مربیگری خانه بهداشت نیز صرفا در شهرستان معین گذرانده میشود (برنامه آموزشی این دو دوره قبلا به شهرستانها ارسال گردیده است). هدف این دوره ها آشنایی مربیان با فرایندهای موجود در خانه بهداشت و نحوه مدیریت فرایندها در خانه بهداشت می باشد. در این دوره به حد نصاب رسیدن شرکت کنندگان مطرح نمیشود و هر شهرستان می باید نسبت به برنامه ریزی آموزشی خود اقدام نماید. هدف این دوره آشنایی مربی با نحوه کار در روستا و فعالیتهای يك مربی در خانه بهداشت می باشد.
 - 2 - دوره ارتقای مستمر کیفیت: توسط گروه کارشناسان گسترش شبکه های مرکز بهداشت استان برنامه ریزی و اجرا می گردد لازم است کارشناس شهرستان با اطلاع از تاریخ دوره مربیانی را که دوره فوق را طی نکرده اند جهت طی دوره به مرکز بهداشت استان معرفی نمایند.
 - 3 - دوره برنامه ریزی تفصیلی: توسط گروه کارشناسان گسترش شبکه های مرکز بهداشت استان برنامه ریزی و اجرا می گردد لازم است کارشناس شهرستان با اطلاع از تاریخ دوره مربیانی را که دوره فوق را طی نکرده اند جهت طی دوره به مرکز بهداشت استان معرفی نمایند. هدف این دوره آشنایی مربیان با نحوه برنامه ریزی، پایش و اصلاح فرایندهای معیوب در خانه های بهداشت می باشد. مربیان خانه های بهداشت پس از طی دوره های مربوطه می باید پس از اولین پایش خانه بهداشت بر اساس چک لیست ارسالی نسبت به اولویت بندی فرایندها، تهیه برنامه اجرایی و برنامه پایش در هر يك از خانه های بهداشت تحت پوشش خود بر اساس آموزشهای دیده شده و نیز با مشارکت کامل بهورز اقدام نمایند. کل برنامه نوشته شده در خانه بهداشت نگهداری میگردد و مربی بر اساس مجموع برنامه های خانه های بهداشت تحت پوشش خود برای خود برنامه يك ماهه جهت نظارت و بازدید از خانه های بهداشت تهیه مینماید که يك نسخه آن را جهت هماهنگی به کارشناس شهرستانی در اول هر ماه ارائه میدهد.
- براین اساس مربی خانه بهداشت در هر بازدید از خانه سه فعالیت را انجام میدهد:
- 1 - بازدید امور روتین خانه بهداشت نظیر حضور و غیاب، بررسی نظافت خانه، پیگیری بازدید قبلی و زنجیره سرد و ...
 - 2 - پایش تعدادی از فرایندها با توجه به برنامه ریزی انجام گرفته
 - 3 - ارتقای فرایندهای معیوب
- لازم به توضیح است که طراحی دفتر بازدید خانه بهداشت نیز به نحوی می باشد که پاسخگوی مطالب فوق بوده باشد.

کارشناس شهرستانی در طول سال روند برنامه را در خانه های بهداشت پایش نموده و در آخر گزارش نهایی را با توجه به دستورالعمل استانی به مرکز بهداشت استان ارسال می نماید .

استانداردها:

- مربی خانه بهداشت دوره مربیگری را طی خواهد نمود .
- مربی خانه بهداشت دوره ارتقا را طی خواهد نمود .
- مربی خانه بهداشت دوره برنامه ریزی را طی خواهد نمود .
- برنامه ریزی سالانه خانه بهداشت انجام خواهد گرفت .
- مربی با برنامه ریزی سالانه آشنایی خواهد داشت .
- بهورز با برنامه ریزی سالانه آشنایی خواهد داشت .
- بهورز در برنامه ریزی سالانه با مربی مشارکت خواهد داشت .
- برنامه سالانه نوشته دقیقاً اجرا خواهد شد .
- بهورز خواهد توانست شخصا حداقل یک فرایند را پایش نماید
- مربی خانه بهداشت برنامه ماهانه خواهد داشت .
- مربی در هر بازدید کارهای روتین ،پایش فرایندها و ارتقا فرایندها نظارت نموده و آموزش خواهد داد .
- مربی در هر بازدید حداقل 2/5 ساعت برای خانه بهداشت اختصاص خواهد داد .
- کارشناسان ستادی فقط در معیت مربی از خانه بهداشت بازدید خواهند نمود .
- مربی حداقل 3 بار در ماه از خانه بازدید خواهد نمود.
- وسیله نقلیه مربی خانه بهداشت فراهم خواهد بود .
- در هر بازدید گزارش در دفتر مربوطه ثبت خواهد شد .
- چک لیست خانه های بهداشت تنها ملاک بازدید از خانه های بهداشت خواهد بود .

4 – فرایند ارزشیابی مربیان و بهورزان

مطابق برنامه وزارت متبوعه همه ساله در روز بهورز (12 شهریور) تعدادی از مربیان و بهورزان از مجموعه مربیان و بهورزان زحمتکش استان انتخاب و در طی مراسم ویژه ای مورد تقدیر قرار می گیرند .
به منظور افزایش انگیزه این همکاران عزیز که مجموعه بهداشتی کشور پیشرفتهای چشمگیر خود را مدیون آنان می داند مرکز بهداشت استان علاوه بر افراد مذکور 10% مجموع بهورزان و 20% مجموع مربیان شهرستان را که مطابق ارزشیابی خاص خود که (ذیلاً شرح داده خواهد شد) بیشترین امتیاز را کسب نموده اند مورد تشویق قرار می دهد. این تشویق علاوه بر نامه کتبی شامل تشویق نقدی نیز می شود . مربیان و بهورزان نمونه هر شهرستان در مراسم روز بهورز تشویق خود را از ریاست محترم شبکه بهداشت و درمان شهرستان دریافت خواهند کرد .
اعتبار برگزاری روز بهورز و تشویق مربیان و بهورزان نمونه در اول هر سال به شهرستان اعلام می گردد .

دستورالعمل اجرایی انتخاب بهورزان نمونه استان آذربایجان شرقی

- 1 – امتیازات کسب شده توسط بهورزان در فرم پیوستی انعکاس خواهد یافت .
- 2 – مسئولیت تکمیل فرم با مربی بهورز می باشد .
- 3 – جهت تکمیل فرم نتایج امتیازات کسب شده توسط بهورزان رعایت موارد زیر الزامی است :
الف – در ستون 1 اسامی کلیه بهورزان قید خواهد شد .
حداکثر امتیاز قابل کسب بهورزان 1000 در نظر گرفته شده است .
معیارهای ارزشیابی عبارتند از : نتیجه آزمون بهورزان (با ضریب 3 و امتیاز 300) ، ارتقای فرایندهای خانه بهداشت (با ضریب 5 و امتیاز 500) و رضایت مربی (با ضریب 2 و امتیاز 200)
ب – در ستون 2 نمرات ارزشیابی علمی بهورزان در سال قبل را بر مبنای در صد محاسبه ، و عدد آن بدون در نظر گرفتن علامت اعشار در 3 ضرب میشود . برای مثال چنانچه در شهرستانی حداکثر نمره آزمون علمی 100 در نظر گرفته شده است و بهورزی نمره 65 اخذ نموده است در این ستون نمره بهورز 195 یعنی $(3 \times 65 = 195)$ محاسبه میشود و اگر حداکثر نمره آزمون علمی 50 در نظر گرفته و بهورزی در این آزمون نمره 25 را کسب نموده با محاسبه در صد نمره وی در آزمون 50 و نمره این ستون 150 یعنی $(50 \times 3 = 150)$ خواهد شد .
ج – ستون 3 شامل دو قسمت میباشد که در قسمت اول آن برای کلیه بهورزانی که در پایش سالانه (ارتقا و پایش عملکرد فرایندها) در سال قبل امتیاز بالاتر از 80% کل امتیاز خانه ها را کسب نموده اند امتیاز 200 و برای خانه های بهداشتی که امتیاز بالاتر از 90% کل امتیاز خانه را کسب نموده اند 350 امتیاز منظور می گردد و برای خانه های بهداشتی که کمتر از امتیاز فوق را داشته باشند در این قسمت امتیازی منظور نمیگردد . در قسمت دوم برای بهورزانی که در مقایسه با پایش سال ماقبل آخر به پایش سال قبل پیشرفت داشته اند به ازای هر درصد پیشرفت 10 امتیاز تا حداکثر 150 امتیاز منظور میگردد . به عنوان مثال چنانچه بهورزی در سال هشتاد و پنج 75% کل امتیاز پایش و در سال هشتاد و شش 90% امتیاز را آورده باشد در قسمت اول ستون 350 نمره و در قسمت دوم ستون عدد 15 ($90 - 75 = 15$) ضرب در عدد 10 ($10 \times 15 = 150$) خواهد شد و 150 امتیاز برای او منظور خواهد شد . یا چنانچه بهورزی در سال هشتاد و پنج 65% کل امتیاز پایش و در سال هشتاد و شش

- 70% امتیاز را آورده باشد در قسمت اول ستون نمره ای به وی تعلق نخواهد گرفت و در قسمت دوم ستون (5 = 65 - 70) و سپس (50 = 5 × 10) امتیاز برای او منظور خواهد شد .
- برای بدست آوردن نتیجه کلی پایش خانه بهداشت کافی است که میانگین نتایج آخرین پایش کلیه فرایندها بر مبنای در صد محاسبه گردد .
- د - در ستون 4 میزان رضایت مربی از بهورز مربوطه بر مبنای درصد با در نظر گرفتن ضریب دو محاسبه و حداکثر 200 امتیاز داده میشود .
- ه - در ستون 5 کل امتیاز کسب شده توسط بهورز جمع بندی خواهد شد .
- 4 - پس از تکمیل فرم نتایج امتیازات کسب شده به گروه کارشناسان گسترش شبکه مرکز بهداشت استان معرفی خواهد شد .
- استانداردها :
- بهورز و مربی از جریان فرآیند انتخاب بهورزو مربی نمونه اطلاع خواهند داشت .
- بهورز و مربی نمونه مطابق برنامه استانی تشویق خواهند شد .
- بهورزان و مربیان در آخرین مراسم روز بهورز شرکت خواهند نمود .

نمونه فرم خلاصه امتیازات کسب شده بهورزان

شهرستان

ستون 5	ستون 4	ستون 3		ستون 2	ستون 1	ردیف
جمع کل	ارزشیابی مربی	امتیاز ارتقای فرایندها		آزمون علمی	نام و نام خانوادگی	
		ارتقای فرایند	پایش سالانه			

دستورالعمل اجرایی انتخاب مربیان نمونه استان آذربایجان شرقی

- 1 - امتیازات کسب شده توسط مربیان در فرم پیوستی انعکاس خواهد یافت .
- 2 - مسئولیت تکمیل فرم با کارشناس گسترش شبکه یا کارشناس آموزش بهورزی می باشد .
- 3 - جهت تکمیل فرم نتایج امتیازات کسب شده توسط بهورزان رعایت موارد زیر الزامی است :

الف - در ستون 1 اسامی کلیه مربیان قید خواهد شد .

حداکثر امتیاز قابل کسب مربیان 1000 در نظر گرفته شده است .

معیارهای ارزشیابی عبارتند از : نتیجه آزمون مربیان (با ضریب 3 و امتیاز 300) ، ارتقای فرایندهای خانه بهداشت (با ضریب 5 و امتیاز 500) و رضایت کارشناس آموزش بهورزی و کارشناس گسترش (با ضریب 2 و امتیاز 200) .

ب - در ستون 2 نمرات ارزشیابی علمی مربیان در سال قبل را بر مبنای در صد محاسبه ، و عدد آن بدون در نظر گرفتن علامت اعشار در 3 ضرب میشود . برای مثال چنانچه در شهرستانی حداکثر نمره آزمون علمی 100 در نظر گرفته شده است و مربی نمره 65 اخذ نموده است در این ستون نمره مربی 195 یعنی (65 × 3 = 195) محاسبه میشود و اگر حداکثر نمره آزمون علمی 50 در نظر گرفته و مربی در این آزمون نمره 25 را کسب نموده با محاسبه در صد نمره وی در آزمون 50 و نمره این ستون 150 یعنی (50 × 3 = 150) خواهد شد .

ج - در ستون 3 نمره اجرایی برنامه سالانه پایش و ارتقا (برنامه سالانه) مربی در سال قبل بر مبنای در صد محاسبه میشود . بدین ترتیب که در جدول برنامه عملیاتی خانه های بهداشت تحت پوشش مربی کل تعداد پایشها و برنامه ارتقاها پایش بینی شده توسط مربی محاسبه و تعداد پایش و ارتقاها انجام گرفته در طول سال نیز از روی همین فرم محاسبه میگردد به عنوان مثال چنانچه یک مربی در مجموع 6 خانه بهداشت را تحت پوشش داشته باشد و برای این شش خانه بهداشت 500 مورد پایش یا ارتقای فرایندها را پایش بینی نموده باشد اما در طول سال فقط 250 مورد پایش یا ارتقای فرایند را در مجموع خانه های بهداشت تحت پوشش خود داشته باشد نمره وی 50 یعنی (50 × 100 = 250 : 500) خواهد بود که بدین ترتیب نمره کلی وی در این ستون 250 یعنی (50 × 5 = 250) منظور میگردد .

د - در ستون 4 میزان رضایت کارشناس آموزش بهورزی و کارشناس گسترش از مربی مربوطه (هر کدام حداکثر 100 امتیاز) و حداکثر نمره 200 امتیاز داده میشود . برای مثال اگر میزان رضایت کارشناس آموزش بهورزی از مربی 60 و میزان رضایت کارشناس گسترش 70 باشد مجموع این دو نمره یعنی 130 (70 + 60) در این ستون نوشته میشود .

ه - در ستون 5 کل امتیاز کسب شده توسط مربی جمع بندی خواهد شد .

4 - پس از تکمیل فرم نتایج امتیازات کسب شده به گروه کارشناسان گسترش شبکه مرکز بهداشت استان اعلام خواهد شد .

5 - ارزشیابی مربیان شاغل در مرکز آموزش بهورزی مطابق فرم خاص خود و با نظر مدیر مرکز آموزش بهورزی تکمیل خواهد شد .

فرم خلاصه امتیازات کسب شده مربیان

شهرستان

ستون 5	ستون 4	ستون 3	ستون 2	ستون 1	ردیف
جمع کل	ارزشیابی کارشناسان	امتیاز ارتقای فرایند	آزمون علمی	نام و نام خانوادگی	

شهرستان
نام و نام خانوادگی :
مربی رشته :
سابقه خدمت آموزشی :
سابقه خدمت :

ردیف	معیار ارزشیابی	نحوه امتیازدهی	امتیاز کسب شده
1	سابقه خدمت در مرکز آموزش بهورزی	هر سال 1 امتیاز	
2	مدرک تحصیلی	دیپلم 1 فوق دیپلم 3 لیسانس 5 فوق لیسانس 7	
3	داشتن مدرک مربیگری 18 روزه	5 امتیاز	
4	داشتن طرح درس کلی	20 امتیاز	
5	داشتن طرح درس روزانه	30 امتیاز	
6	داشتن برنامه ارتقا	10 امتیاز	
7	مشارکت در راه اندازی خانه بهداشت	3 امتیاز	
8	مشارکت در پذیرش بهورز	5 امتیاز	
9	داشتن چک لیست ارزشیابی کارآموزی	10 امتیاز	
10	همکاری با فصلنامه بهورز	10 امتیاز	

یافته ها و نتایج :

پس از تدوین پکیج فرایندهای گروه گسترش، جهت اجرا، پایش و ارزشیابی برنامه ها نسبت به جمع آوری داده های مربوطه و تحلیل نتایج اقدام گردیده است که برای این کار از طریق تکمیل چک لیست فرایند استانی توسط رئیس گروه کارشناسان گسترش (دو بار در سال)، تکمیل چک لیست شهرستانی و واحد های محیطی توسط کارشناس استانی (یک بار از هر شهرستان در هر سال) استفاده می گردد و نتایج آنها در چهار قسمت (اجرای فلوچارت های استانی، توافق نامه شهرستانها، موافقت نامه معاون بهداشتی و ارزشیابی کارشناسان شهرستانها) به شرح زیر ارائه می گردد:

۱- اجرای فلوچارت های استانی:

نتایج: براساس زمان بندی موجود در فلوچارتها، دو بارپایش در ماههای تیر و بهمن ماه ۱۳۸۷ از طریق تکمیل چک لیست ارزشیابی فرایند استانی توسط رئیس گروه گسترش انجام گرفت که امتیاز کسب شده در تیر ماه ۹۶ و در بهمن ماه ۹۸ بوده است. در طول سال ۱۳۸۷ از کلیه شهرستانهای دارای دانش آموز بهورزی پایه دو بازدید شد که نتایج بازدید در تمام شهرستانها با توجه به برنامه ارتقا (استفاده مریبان کارورزی شهرستانهای غیر معین از چک لیست) و توجه خاص به تعداد بازدید رضایت بخش بود در رابطه با سایر فرایندها طی بازدیدهای شهرستانی با توجه به تراکم کاری فقط در ۱۰ شهرستان (ملکان، جلفا، مراغه، هشتروند، بناب، مرند، میانه، کلبر هریس و عجب شیر) چک لیست پایش تکمیل گردید.

تحلیل: پایش شهرستانها نشان می دهد که اجرای فرایندها در سطوح محیطی نیاز به آموزش و پیگیری بیشتر دارد

۲- مفاد توافق نامه با شهرستانها

نتایج: جهت اجرای هرچه بهتر فرایندهای گروه گسترش در شهرستانها، ابتدای هر سال طی جلسات جداگانه ای که با شرکت مدیر، معاون بهداشتی و مسئول گسترش و کارشناسان فرایندهای شهرستانها از یک طرف و رئیس و کارشناسان گروه گسترش استان از طرف دیگر تشکیل می گردد، طی توافق نامه ای استراتژیها، انتظارات، راه حل های پیشنهادی و تعهدات طرفین مورد بحث و تصویب قرار می گیرد.

تحلیل: مقایسه اندازه شاخصهای فرایند های آموزش بهورزی در دو قسمت تعهد شده و استخراج شده در پایان سال ۱۳۸۷ نشان می دهد که شاخصهای مورد تعهد به غیر از موارد نیازمند به منابع مالی کاملاً تحقق یافته است ولی در برخی قسمت ها نظیر تشویق بهورز و برگزاری روز بهورز و ... با مشکل شدید مواجه بوده ایم. بررسی محیطی شهرستانها حاکی از آن است که علیرغم تذکرات مکرر در برخی نقاط هزینه های مربوط در جای خود مصرف نشده اند.

۳- مفاد موافقت نامه با معاونت بهداشتی

نتایج: جهت هماهنگی استراتژی های بکارگرفته شده برای اجرای فرایندهای گروه گسترش با برنامه های مرکز بهداشت استان و اخذ موافقت معاون محترم بهداشتی دانشگاه در پایان هر سال و قبل از شروع سال جدید در جلسه مشترک معاون بهداشتی دانشگاه، معاون اجرایی مرکز بهداشت استان و رئیس گروه گسترش، موافقت نامه ای به تصویب شرکت کنندگان می رسد که در آن به اهداف، اصول، استراتژیها و نیازهای هر فرایند اشاره شده است

۴- ارزشیابی کارشناسان آموزش بهورزی شهرستانها

در ابتدای هر سال، بر اساس ضوابط و اصول تدوین توافق نامه و نتایج پایشهای ستادی و محیطی شهرستانها، عملکرد کارشناسان شهرستانها مورد ارزیابی قرار گرفته و براساس سیاستهای متخذه نسبت به تشویق همکاران اقدام لازم صورت می گیرد.

گفتنی است که قسمت اول این جداول که مربوط به توافق نامه می باشد در اول سال (همزمان با تدوین توافق نامه) تکمیل شده و بقیه قسمتهای آن در طول سال (همزمان با پایش) و بر اساس امتیازات و نتایج حاصل از تکمیل چک لیست ستاد شهرستان و محیط، کامل می گردد.

جدول گزارش عملکرد برنامه های گروه گسترش شبکه در سال 87 بر اساس توافقتنامه
تنظیم شده بین گروه کارشناسان گسترش شبکه ومسئولین شبکه به تفکیک هر برنامه

نام فرایند	کارشناس مسئول فرایند	شاخص	شاخص در ابتدای سال ۸۷	شاخص تعهد شده برای انتهای سال ۸۷	در صد تحقق الزامات اجرایی توافق شده	شاخص تحقق یافته	* تحلیل	* برنامه (پیشنهاد)
تربیت بهورز	شاهگلی	درصد جذب سهمیه اختصاصی	۶۶	۱۰۰	-	-	جذب بهورز به دلیل نبود داوطلب واجد شرایط یا عدم قبولی داوطلبین در آزمون ورودی سال ۸۶ کمتر از شاخص پیش بینی شده می باشد . با توجه به آیین نامه جدید که در سال ۸۷ اجرایی نشد امکان جذب بهورز در سال ۸۸ افزایش خواهد یافت .	انجام آزمون ورودی مجدد بهورزی پس از هماهنگیهای لازم با ریاست محترم مرکز بهداشت استان
بازآموزی مربیان وبهوزان	شاهگلی	درصد برگزاری سمینارهای ماهانه بهورزی	۱۰۰	۱۰۰	؟	۱۰۰	که در سال ۸۷ اجرایی نشد امکان جذب بهورز در سال ۸۸ افزایش خواهد یافت .	آموزش شهرستانها در رابطه با سمینارهای ماهانه
		درصد بهوزان شرکت کننده در سمینارهای ماهانه	۱۰۰	۹۶		۹۶	به علت عدم ابلاغ بودجه برنامه ای و کمبود آن در بسیاری از شهرستانها برنامه پذیرایی سمینارهای ماهانه و روز بهورز و تشویق بهوزان و مربیان نمونه انجام نشده است .	شهرستانهای مرتبط با سمینارهای ماهانه
ارزشیابی مربیان وبهوزان	شاهگلی	درصد مربی و بهورز تشویق شده مطابق توافق نامه	۱۰۰	۱۰۰	؟	۳۰	بهره گیری از سمینارهای ماهانه و تشویق بهوزان و مربیان نمونه انجام نشده است .	اجرای برنامه مداخله برای کیفی تر کردن کارآموزی دانش آموزان بهورزی با توجه به نتایج پایش سال قبل و اجرای طرح شهرستانهای معین در استان
برنامه سالانه خانه های بهداشت	شاهگلی	درصدخانه های دارای برنامه	۷۵	۸۵	؟	۹۹		

امتیاز		ارائه پیشنهاد وابتکار (۱-۱۰)	بهبود شاخصهای فرایند (۱-۱۰)	داشتن برنامه ارتقا (۱-۱۰)	پایش شهرستان (۳۰-۱)		امتیاز توافقی نامه (۴۰-۱)								کارشناس مسئول فرایند	شهرستان
کسب شده	مورد انتظار				شهرستان (۱-۱۵)	ستاد (۱-۱۵)	جدول تعهدات (۱-۱۰)		برنامه سال ۸۷ (۱-۱۰)		گزارش سال۸۶ (۱-۱۰)		ارائه مستندات برای تدوین توافق نامه (۱-۱۰)			
							کامل	ناقص	کامل	ناقص	کامل	ناقص	کامل	ناقص		
45	70		5					10		10		10		10	آقای محمد پور	آذر شهر
47	70		7					10		10		10		10	آقای ظهیری	اسکو
45	70		5					10		10		10		10	آقای تاری نژاد	اهر
39	70		3					10		8		8		10	خانم گلشانی	بستان آباد
78	100	5	6		12	15		10		10		10		10	آقای کارگر ماهر	بناب
44	70		5					10		10		9		10	آقای اکبری	تبریز
62	100		1		7	14		10		10		10		10	خانم ذاکری	جلفا
36	70		2					9		8		7		10	آقای حاجی پور	چاراویماق
39	70		5					8		8		8		10	آقای حسینی اعظم	سراب
45	70		5					10		10		10		10	آقای پیری	شبستر
66	100		5		9	12		10		10		10		10	آقای تیغ زن	عجب شیر
73	100		5		14	14		10		10		10		10	آقای شیخ زاده	کلپیر
61	100		5		6	10		10		10		10		10	آقای وکیلی	مراغه
65	100		6		8	11		10		10		10		10	آقای بارانی	مرند
60	100		3		7	12		8		10		10		10	آقای اسد زاده	ملکان
64	100		5		6	13		10		10		10		10	آقای غلامی	میانه
47	70		7					10		10		10		10	آقای زارع	ورزقان
64	100		7		7	12		10		8		10		10	آقای مجیدی	هریس
45	100		3		10	12		8		8		2		2	آقای اسدی	هشتروند

برنامه های مداخله ای انجام شده آموزش بهورزی در سال 87 جهت کمک به ارتقای فرایندها

خارج استان

۱. مشارکت با وزارت متبوعه در تدوین آیین نامه بهورز
۲. دریافت تشویق از وزارت متبوعه
۳. ارائه چهار مقاله و چاپ آنها در فصلنامه بهورز از استان
۴. همکاری با 3 طرح تحقیق وزارت

آموزش

۱. برگزاری کارگاه برنامه ریزی
۲. برگزاری کارگاه ارتقا

وظایف شغلی

۱. اعزام بهورزان نمونه به تهران
۲. انجام طرح تحقیق حجم کاری بهورزان و ارسال به مراجع زیربط
۳. تدوین پکیج ، توافق نامه ، موافقت نامه
۴. رساندن شاخصها به اهداف از پیش تعیین شده
۵. برگزاری جلسات شورای بهورزی
۶. آمبلیوپی
۷. آموزش مداوم مربیان و بهورزان
۸. ارزشیابی بهورزان و مربیان

تحلیل عملکرد فرایندهای آموزش بهورزی

1 - فرایند تربیت بهورز :

- کمبود مربی مرکز آموزش بهورزی شهرستانهای اهر و مراغه و مدیر مرکز آموزش بهورزی مراغه باید حل شود .
- بهورزان کم سواد در سطح استان (649 ابتدایی و 573 راهنمایی) ارتقا داده شوند .
- حدود 538 بهورز در سطح استان خارج از روستا سکونت دارند که دسترسی به آنان در ساعات غیر اداری مقدور نیست .

- پست خالی بهورزان زن 101 و مرد 118 و بازنشسته سال 88 چهل و یک نفر و 89 سی و دو نفر می باشد . 65 نفر از بهورزان استان بالای 25 سال سابقه کاری دارند . که همه موارد برنامه ریزی جهت استخدام را لازم دارد .

2 - فرایند برنامه سالانه خانه های بهداشت :

- 42 نفر از مربیان خانه های بهداشت با مدرک دیپلم مشغول هستند که با توجه به پیشرفتهای موجود در خانه های بهداشت و کاردان بودن تعدادی از بهورزان می باید از وجود مربیان با مدرک تحصیلی دانشگاهی استفاده گردد .
- 50 مربی در استان بیش از 6 خانه بهداشت تحت پوشش دارند که با استاندارد موجود دارای مشکل می باشند و مجموع کسری مربی در استان 8 نفر با توجه به آمار می باشد لذا در شهرستانها در مورد چیدمان خانه های بهداشت تحت پوشش مربیان باید بررسی گردد .
- خانه های بهداشت فعال فاقد بهورز برنامه نظارتی ندارند .

3 - فرایند ارزشیابی بهورزان و مربیان :

- به علت کمبود اعتبار در سال 87 در 11 شهرستان روز بهورز اجرا نشده است .
- به علت کمبود اعتبار در سال 87 در 11 شهرستان مربی و بهورز نمونه تشویق نشده است .

4 - فرایند باز آموزی بهورزان و مربیان :

- شهرستان عجب شیر و بناب بیش از استاندارد مورد نظر دوره های باز آموزی خارج از برنامه سمینارهای ماهانه برگزار کرده اند که می تواند موجب افت کاری خانه های بهداشت گردد .
- در شهرستان جلفا و شبستر مشارکت بهورزان در شرکت در سمینارهای ماهانه کمتر از حد مورد انتظار می باشد

برنامه های ارتقای لازم برای سال ۸۸

برنامه سالانه :

- جایگزینی مربیان خانه های بهداشت فوق دیپلم با مربیان دیپلم
- تربیت مربی در شهرستانهای بستان آباد، چارایماق، ورزقان، هریس
- تامین مربی در تمام شهرستانها به غیر از چارایماق
- تامین امکان پیشرفت برنامه در شهرستانهای آذرشهر - اهر - بستان آباد - عجب شیر - مراغه - ملکان - هشتروند
- تهیه برنامه سالانه برای خانه های بهداشت فعال فاقد بهورز

تربیت بهورز :

- برنامه ریزی برای ارتقای سطح تحصیلات بهورزان در کلیه شهرستانها
- تامین مربی مرکز آموزش بهورزی شهرستانهای مراغه - اهر
- تامین پست خالی بهورزان در شهرستانهای اهر - بستان آباد - تبریز - چارایماق - میانه - هریس
- تامین بهورزان بازنشسته در شهرستانهای آذرشهر - اسکو - اهر - بناب - تبریز - کلیبر - مراغه - مرند - ملکان - میانه

ارزشیابی بهورز و مربی :

- تامین اعتبار لازم برای برگزاری روز بهورز و تشویق بهورز و مربی نمونه

باز آموزی مربیان و بهورزان :

- پیگیری اجرای مرتب سمینارها در شهرستانهای سراب - شبستر - مرند
- آموزش دقیق شهرستانها از چگونگی اجرای برنامه
- پیگیری حضور مرتب مربیان در شهرستانهای بستان آباد - بناب - جلفا - تبریز - شبستر
- پیگیری عدم اجرای برنامه خارج از ضوابط در عجب شیر

جدول وضعیت مراکز آموزش بهورزی و بهورزان

شهرستان	تعداد کل مربیان موجود	دوره گذرانده			تعداد کل مربیان دیپلم	تعداد کل خانۀ های بهداشت	تعداد کل مربیان مورد نیاز	نوع استخدام			بهورز زن	بهورز مرد	تعداد مربیان با بیش از 6 خانۀ	تعداد کسری مربیان
		مربی	ارتقا	برنامه				رسمی	قراردادی	طرحی				
آذرشهر	4	تعداد پرسنل آموزش	4	دانش آموزان	0	28	5	4	0	0	40	15	4	1
اسکو	5	تعداد پرسنل آموزش	5	دانش آموزان	0	29	5	5	0	0	37	14	0	0
اهر	13	تعداد پرسنل آموزش	13	دانش آموزان	4	79	14	13	0	0	73	45	4	1
بستان آباد	12	تعداد پرسنل آموزش	12	دانش آموزان	0	72	12	12	0	0	77	26	5	0
بناب	7	تعداد پرسنل آموزش	7	دانش آموزان	0	25	7	7	0	0	44	9	0	0
تبریز	10	تعداد پرسنل آموزش	10	دانش آموزان	3	52	9	9	1	0	81	20	0	0
جلفا	4	تعداد پرسنل آموزش	4	دانش آموزان	1	22	4	4	0	0	26	9	0	0
چارایماق	5	تعداد پرسنل آموزش	5	دانش آموزان	0	28	5	5	0	0	29	17	0	0
سراب	13	تعداد پرسنل آموزش	13	دانش آموزان	5	84	14	13	0	0	99	35	1	1
شبستر	10	تعداد پرسنل آموزش	10	دانش آموزان	0	58	10	10	0	0	75	24	3	1
عجب شیر	5	تعداد پرسنل آموزش	5	دانش آموزان	1	34	6	5	0	0	37	12	4	1
کلبر	19	تعداد پرسنل آموزش	19	دانش آموزان	7	96	16	19	0	0	92	49	3	6
مراغه	11	تعداد پرسنل آموزش	11	دانش آموزان	2	71	12	11	0	0	86	26	4	1
مرند	11	تعداد پرسنل آموزش	11	دانش آموزان	1	71	12	11	0	0	100	33	5	1
ملکان	11	تعداد پرسنل آموزش	11	دانش آموزان	3	50	10	11	0	0	65	21	0	3
میانه	22	تعداد پرسنل آموزش	22	دانش آموزان	6	101	21	22	0	0	146	65	1	0
ورزقان	7	تعداد پرسنل آموزش	7	دانش آموزان	8	65	8	7	0	0	48	20	4	10
هریس	7	تعداد پرسنل آموزش	7	دانش آموزان	2	39	7	7	0	0	40	22	1	10
هشترو	11	تعداد پرسنل آموزش	11	دانش آموزان	1	70	12	11	0	0	75	47	4	1
جمع	187	تعداد پرسنل آموزش	181	دانش آموزان	42	1074	189	186	1	0	1270	457	50	5
هشترو	0	تعداد پرسنل آموزش	0	دانش آموزان	0	75	47	60	32	102	2	0	0	2
جمع	6	تعداد پرسنل آموزش	54	دانش آموزان	30	1270	509	573	559	1242	118	41	17	93

جدول باز آموزی مداوم

نام شهرستان	در صد اجرای فلوچارت	تعداد سهمینارهای برگزار شده برای مربیان *	تعداد مربیان شهرستان	تعداد دوره های اضافی برگزار شده مربیان **	تعداد دوره های اضافی برگزار شده بهورزان ***	درصد شرکت مربیان در سمینارهای ماهانه	درصد شرکت بهورزان در سمینارهای ماهانه
آذرشهر	100	11	4	48	6	98	98
اسکو	92	12	5	60	1	100	99
اهر	100	12	13	156	2	100	94
بستان آباد	100	12	12	144	6	94	98
بناب	100	12	7	84	15	94	95
تبریز	98	12	10	120	3	97	95
جلفا	100	12	4	48	0	90	96
چارایماق	100	12	5	60	3	100	90
سراب	95	12	13	150	5	96	97
شبستر	95	12	10	115	11	87	92
عجب شیر	100	12	5	60	16	100	98
کلیبر	100	12	19	228	1	96	92
مراغه	80	12	11	132	10	100	100
مرند	94	12	11	180	3	96	97
ملکان	92	12	11	132	5	90	88
میانه	100	12	22	264	5	98	99
ورزقان	96	12	7	84	7	98	95
هریس	100	12	7	84	8	100	100
هشتروند	95	12	11	132	-	98	96
جمع	97	12	187	2281	2577	96	96

جدول وضعیت برنامه سالانه خانه های بهداشت

نام شهرستان	تعداد کل خانه	تعداد خانه دارای برنامه	در صد خانه های دارای برنامه	میانگین پیشرفت برنامه سالانه در انتهای سال 87
آذرشهر	28	28	100	93
اسکو	29	29	100	100
اهر	79	79	100	67
بستان آباد	72	70	97	90
بناب	25	25	100	100
تبریز	52	52	100	100
جلفا	22	22	100	76
چارایماق	28	27	96	96
سراب	84	79	94	99
شپستر	58	58	100	95
عجب شیر	34	34	100	91
کلیبر	96	94	98	94
مراغه	71	71	100	75
مرند	71	71	100	95
ملکان	50	50	100	79
میانه	121	118	98	98
ورزقان	45	43	95	94
هریس	39	37	95	94
هشتروند	70	70	100	92
جمع	1074	1057	99	91

جدول وضعیت برگزاری روز بهورز و تشویق بهورزان و مربیان

نام شهرستان	برگزاری روز بهورز	تعداد مربی تشویق شده	تعداد بهورز تشویق شده	هزینه نمودن اعتبار مازاد بر اعتبار استانی
آذرشهر	بلی	1	5	ندارد
اسکو	خیر	1	5	ندارد
اهر	بلی	-	-	دارد
بستان آباد	خیر	-	-	ندارد
بناب	خیر	2	5	ندارد
تبریز	خیر	-	-	ندارد
جلفا	خیر	-	-	ندارد
چارایماق	خیر	-	-	ندارد
سراب	خیر	-	-	ندارد
شبستر	بلی	2	10	ندارد
عجب شیر	بلی	-	-	ندارد
کلپیر	بلی	1	5	دارد
مراغه	خیر	-	-	ندارد
مرند	بلی	-	-	دارد
ملکان	بلی	3	10	دارد
میانه	خیر	-	-	ندارد
ورزقان	بلی	2	9	دارد
هریس	خیر	1	7	دارد
هشترود	خیر	-	-	ندارد
جمع	8	13	56	6

جدول سوابق بهورزان

بالای 25 سال		20 - 25 سال		زیر 20 سال		نام شهرستان
مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
4	5	6	10	5	25	آذرشهر
4	4	2	4	8	29	اسکو
1	2	14	7	30	64	اهر
0	0	0	2	26	75	بستان آباد
2	2	0	3	6	38	بناب
3	11	1	2	9	76	تبریز
0	0	0	0	9	56	جلفا
0	0	1	0	16	29	چارایماق
0	1	0	0	35	98	سراب
1	0	1	6	22	69	شپستر
1	1	2	4	7	34	عجب شیر
2	0	2	2	45	90	کلیبر
5	8	4	3	20	72	مراغه
0	0	0	0	33	100	مرند
4	2	6	18	14	42	ملکان
0	0	13	4	53	141	میانه
0	0	1	2	19	46	ورزقان
2	0	2	1	18	39	هریس
0	0	7	7	40	68	هشترود
29	36	62	75	415	1191	جمع

